

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім.М.П.ДРАГОМАНОВА

НА ПРАВАХ РУКОПISY

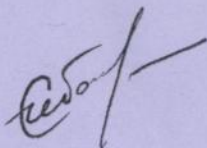
ЧЕБОНЕНКО СТАНІСЛАВ ОЛЕГОВИЧ

**ЗМІСТ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
СТАРШОКЛАСНИКІВ КАРБУВАННЮ**

13.00.02 - ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

АВТОРЕФЕРАТ

ДИСЕРТАЦІЇ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ
КАНДИДАТА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

КИЇВ - 1997

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Українському державному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова

Науковий керівник: дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор
ТХОРЖЕВСЬКИЙ Дмитро Олександрович

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
ВИХРУЩ Анатолій Володимирович

кандидат педагогічних наук
ІГНАТЕНКО Петро Романович

Провідна організація: Вінницький державний педагогічний інститут

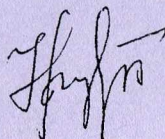
Захист відбудеться "14" 10 1997 р. о "14³⁰" год.

на засіданні спеціалізованої вченої ради К 01.33.03 в Українському державному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова (252030, Київ - 30, вул. Пирогова, 9)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Українського державного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Автореферат розіслано "27" 08 1997 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. М. Назаренко

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми

В умовах становлення незалежної Української держави одним із головних завдань є відродження і розбудова національної системи освіти. Тому сучасна педагогічна наука має розробити нові концептуальні підходи до забезпечення всебічного розвитку особистості на основі історико-культурної спадщини українського народу та досягнень сучасної цивілізації.

У Державній національній програмі "Освіта. Україна ХХІ століття" наголошується на необхідності поліпшення підготовки молоді до трудової діяльності з використанням досвіду народної педагогіки, залучення школярів до вивчення народних ремесел, створення умов для включення їх у трудову діяльність. Значна увага приділяється також національному вихованню, яке вважається компонентом освіти і має охоплювати всі складові її системи. В упровадженні основних положень цієї програми в життя важливу роль відіграють заняття різними видами декоративно-прикладного мистецтва, які поєднують у собі промислові технології і ручну працю. До того ж вони стимулюють фізичний і розумовий розвиток учнів, виховують у них художній смак, підвищують зацікавленість національною історією і культурою.

Особливе місце в національній культурі посідає один із видів декоративно-прикладного мистецтва - карбування металу, який має велике пізнавальне, навчальне й виховне значення. Він не потребує використання спеціального складного обладнання і може культивуватися в кожній школі. При навчанні карбуванню дітей прилучають до національної історії, культури і

моралі.

Розробка нових педагогічних теоретико-методологічних аспектів національної системи виховання ґрунтується на багатому досвіді вчених-педагогів, психологів, істориків, громадських діячів, одні з яких залишили по собі дорогоцінну ідейну спадщину, а інші нині плідно працюють над дослідженням цих проблем.

Зокрема, різні аспекти національно орієнтованого виховання обґрунтовують М. Антоненць, І. Бех, Ю. Бондаренко, Т. Буяльська, О. Вишневський, Т. Дем'янюк, М. Дмитренко, В. Довбищенко, О. Дорошенко, П. Ігнатенко, С. Ладивір, А. Капська, О. Ковальчук, Л. Новак, Є. Пасічник, О. Пащук-Трач, Ю. Руденко, Л. Сапожницьова, М. Стельмахович, П. Щербань та ін.

На особливу роль мистецтва в естетичному, моральному та трудовому вихованні дітей, формуванні особистості школяра вказують у своїх працях багато діячів науки і культури, педагогів-дослідників, серед яких - О. Данченко, Д. Джола, І. Зяюн, Б. Кубланов, Т. Люрина, В. Маєпа, Л. Оршанський, Ю. Петров, Д. Тхоржевський, А. Щербо.

Висока результативність національно-орієнтованої системи освіти, обґрунтована у працях цих та інших авторів, змусила нас удатися до пошуку шляхів удосконалення трудового навчання і виховання школярів на основі культурних традицій українського народу. Аналіз змісту шкільних програм і підручників, вивчення науково-педагогічних, методичних та публіцистичних джерел і, врешті, власний досвід викладацької роботи доводять, що магістральною лінією у створенні національно-орієнтованої системи трудової підготовки школярів має стати залучення їх до занять народними ремеслами і декоративно-прикладним мистецт-

вом.

Ступінь наукової розробки проблеми

Опрацювання літературних джерел та аналіз практики й досліджень публікацій з даної проблеми переконують у тому, що, по-перше, досі не існує спеціально розроблених для загальноосвітніх навчальних закладів програм початкового професійного навчання карбуванню. Так, у додатковому розділі варіантної програми трудового навчання учнів 5-7-х класів подаються фрагментарні відомості про карбування металів, але й вони охоплюють далеко не всі його види і можуть служити основою хіба що для створення профільного курсу з вивчення основ карбування. По-друге, навіть у запропонованих програмах не враховуються оснащення шкільних майстерень, доступність тих або інших матеріалів та способів карбування. По-третє, в практичній роботі навчальних закладів України майже зовсім не приділяється увага формуванню національної самосвідомості під час навчання учнів 10-11-х класів карбуванню.

Переконаність у важливості залучення учнів старших класів до одного з найбільш розповсюджених видів декоративно-прикладного мистецтва - художнього карбування металів і формування у них національної самосвідомості, з одного боку, та відсутність експериментально визначеного навчального матеріалу, перевіреного в шкільних умовах на доступність і доцільність, методики його викладання, з іншого боку, спонукали нас до вибору теми дисертаційної роботи - "Зміст та методика навчання старшокласників карбуванню".

Розпочинаючи науково-методичний пошук, ми визначили об'єкт, предмет, мету та основні завдання дисертаційного

дослідження.

Об'єкт дослідження - процес навчання учнів карбуванню металів.

Предметом дослідження є методика організації занять із карбування металів учнями 10-11-х класів та формування в них національної самосвідомості засобами цього виду мистецтва.

Мета дослідження полягає у визначенні змісту початкової професійної підготовки учнів 10-11-х класів із "Карбування металів", розробці методики викладання цього курсу та формування національної самосвідомості учнів старшого шкільного віку на заняттях із карбування.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що ефективність функціонування системи навчання підвищиться, якщо учні вивчатимуть декоративно-прикладне мистецтво, зокрема карбування металів і буде здійснено науково-методичне забезпечення процесу формування національної самосвідомості старшокласників.

Відповідно до мети і гіпотези визначені такі завдання дослідження:

- проаналізувати стан проблеми відповідно до мети та дослідити різні підходи до її розв'язання;
- здійснити дидактичний аналіз розповсюджених видів карбування, науково обґрунтувати програму з початкової професійної підготовки учнів 10-11-х класів загальноосвітніх шкіл та експериментально перевірити її ефективність;
- дослідити методичні основи організації і проведення занять із карбування металів та експериментально перевірити їх результативність;

- розкрити особливості та визначити методику формування національної самосвідомості учнів старшого шкільного віку під впливом занять карбуванням як одним із видів декоративно-прикладного мистецтва.

Методологія і теорія дослідження ґрунтувалися на психолого-педагогічних засадах розвиваючого навчання, на філософських і педагогічних концепціях впливу національної культури на особистість і можливість формування на цій основі національної самосвідомості учнів.

Методика дослідження будувалася на теоретичних і емпіричних методах відповідно до поставлених завдань і з метою виявлення ефективності запропонованих шляхів навчання учнів 10-11-х класів карбуванню металів та формування в них на цій основі національної самосвідомості. Серед цих методів основними були:

- вивчення і аналіз широкого кола літературних джерел з історії, культури, мистецтва, етнографії, соціології, філософії, психології і педагогіки та методики трудового навчання за темою дисертаційного дослідження;

- анкетування, бесіди, група методів перевірки знань і вмінь;

- дослідно-експериментальна робота і статистико-математична обробка її результатів.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі середніх загальноосвітніх шкіл №29, 7 м.Чернігова, №10 м.Слов'янська Донецької області, №72 м.Кривого Рога Дніпропетровської області.

Дослідження проводилося в три етапи.

На першому етапі /1989-1990 рр./ було зроблено аналіз фі-

лософської, психолого-педагогічної і науково-методичної літератури з проблем початкової професійної підготовки учнів старшого шкільного віку, а також умов та факторів, що впливають на формування в них національної самосвідомості; сформульовано мету й визначено предмет дослідження; здійснено відбір навчального матеріалу та розроблено програму трудової підготовки учнів 10-11-х класів середньої загальноосвітньої школи за професією "Карбувальник"; підготовлено засоби наочності та визначено критерії оцінювання їхніх знань і вмінь; розроблено теоретичні питання і практичні завдання до контрольних робіт.

На другому етапі /1990-1993 рр./ здійснювалася апробація першого варіанту програми трудової підготовки учнів 10-11-х класів за професією "Карбувальник"; проводився пошук форм і методів формування в них національної самосвідомості.

На третьому етапі /1993-1996 рр./ відпрацьовувався остаточний варіант програми і визначалася методика навчання старшокласників карбуванню металів, а'ясовувалися умови ефективного формування в них національної самосвідомості; оформлялося дисертаційне дослідження; готувалися методичні рекомендації для вчителів щодо навчання учнів 10-11-х класів карбуванню металів.

Наукова новизна дослідження:

- науково обгрунтовано зміст трудового навчання з початкової професійної підготовки учнів 10-11-х класів карбуванню металів;

- досліджено прийоми поетапної роботи над карбованим виробом і на основі цього визначено методику формування практичних вмінь у старшокласників;

- розроблено методику формування національної самосвідомості учнів старшого шкільного віку під час занять карбуванням металів.

Теоретичне значення дослідження полягає в розробці критеріїв оцінювання практичних умінь при виготовленні карбівок та визначення рівня сформованості національної самосвідомості учнів старшого шкільного віку.

Практичне значення результатів дослідження визначається розробкою та впровадженням у практику роботи загальноосвітніх закладів різних регіонів України програми (як варіантної частини курсу трудового навчання з початкової професійної підготовки старшокласників) і методичних рекомендацій для вчителів з питань проведення занять із карбування металів та формування в учнів національної самосвідомості.

Обґрунтованість і вірогідність одержаних у дослідженні даних забезпечені логічною угодженістю теоретичних припущень; практичною перевіркою їх правильності в ході численних експериментів; репрезентативністю статистичної вибірки учнів, що брали участь в експерименті, та всебічним аналізом його наслідків.

На захист вносяться:

1. Зміст та методика навчання учнів 10-11-х класів карбуванню металів.

2. Методика формування національної самосвідомості учнів старшого шкільного віку під час занять декоративно-прикладним мистецтвом.

Апробація і впровадження результатів дослідження.

Результати дослідження викладені в матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем трудового

навчання, виховання і профорієнтації учнів у сучасній школі /м. Вінниця, 1994 р./; у матеріалах міжвузівської науково-практичної конференції з проблем підготовки вчителів трудового навчання в умовах відродження національної школи України /м. Кременець, 1995 р./; Всеукраїнської науково-практичної конференції з проблем виховання національної самосвідомості у школярів /м. Київ, 1996 р./; у тезах доповідей і повідомлень науково-практичної конференції з проблем трудового навчання і професійної орієнтації учнівської молоді /м. Рівне, 1993 р./; щорічних звітно-наукових конференціях і засіданнях кафедри методики трудового навчання Чернігівського педінституту ім. Т. Г. Шевченка; доповідалися на засіданнях кафедри трудового навчання і креслення УДПУ ім. М. П. Драгоманова.

Програму для проведення занять із трудової підготовки учнів 10-11-х класів загальноосвітньої школи за професією "Карбувальник" та методичні рекомендації щодо вивчення ними курсу "Карбування металу" видано окремою брошурою Республіканським навчально-методичним кабінетом загальної середньої і педагогічної освіти в 1996 р.

Структура дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, який включає 156 найменувань, 6 додатків. Робота ілюстрована таблицями, колонковими діаграмами, схемами.

У в с т у п і висвітлено актуальність і ступінь наукової розробки проблеми навчання старшокласників карбуванню, обґрунтовано тему, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, сформульовано основні положення, які

вносяться на захист.

У першому розділі - "Художнє карбування металу як профіль трудової підготовки в старших класах" - зроблено екскурс в історію виникнення й розповсюдження карбування та визначено місце художньої обробки металів у культурі різних країн і народів, насамперед - українського.

Аналізуються види карбування й обґрунтовується зміст експериментальної програми з курсу початкової підготовки старшокласників за професією "Карбувальник".

У другому розділі - "Методика навчання учнів 10-11-х класів карбуванню" - розглядаються можливості підвищення ефективності навчання старшокласників карбуванню, розроблено критерії оцінювання їхніх теоретичних знань та практичних умінь, викладаються результати експериментальної перевірки програми, досліджується методика підвищення мотивації до занять карбуванням за рахунок активізації учнів через самооцінку результатів своєї діяльності, можливість альтернативного вибору способів роботи, зміни видів діяльності; робиться аналіз експериментального дослідження і перевіряється ефективність запропонованих методик.

У третьому розділі - "Виховання національної самосвідомості в учнів старших класів у процесі оволодіння ними мистецтвом карбування металів" - розглядається поняття національної самосвідомості як одного з головних чинників, що належить до загальнолюдських цінностей; розглядаються і апробуються експериментально різні підходи до процесу формування цієї якості під час вивчення мистецтва карбування; робиться аналіз результатів дослідження.

У висновках узагальнюються результати досліджен-

ня.

II. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

Створення методики навчання старшокласників карбуванню, спроможної ефективно вплинути на розвиток національної самосвідомості учнів та їхньої ціннісної орієнтації, стало одним із головних завдань нашого дослідження.

У Концепції національного виховання, схваленій Всеукраїнською радою працівників освіти 30 червня 1994 р. та Державній національній Програмі "Освіта. Україна XXI століття" (1994 р.) обґрунтовано стратегію розвитку наскрізної системи виховання учнів, визначено, яке місце в ній належить історії України, її національній культурі та народним ремеслам, що мають сприяти формуванню національної самосвідомості школярів.

У дисертаційній роботі показана можливість навчання старшокласників в умовах шкільних майстерень художньому карбуванню металів і залучення їх до надбань світової та національної культури, а також формування на цій основі національної самосвідомості, що цілком відповідає стратегічним напрямкам виховання підростаючого покоління на сучасному етапі побудови Української держави.

Аналіз літератури дав підставу зробити висновок, що мистецтво карбування металів, яке бере свій початок за багато тисячоліть до нашої ери і пройшло тривале випробування часом, нині відроджується в багатьох регіонах України. Завдяки цьому виробі сучасних майстрів-карбувальників зберігають пропорції, строгий ритм орнаменту, пластику сюжету, декоративність елементів композиції, які притаманні кращим зразкам народної

творчості й органічно поєднуються з багатотисячними традиціями українського народу.

Хоча в ході дослідження з'ясувалось, що карбування металів має глибокі історичні корені і по праву є одним з тих видів декоративно-прикладного мистецтва, котрий може культивуватися в середній школі, але на сьогодні майже не існує друкованих матеріалів, які були б складені з урахуванням вікових особливостей учнів і гармонійно поєднувалися б з іншим навчальним матеріалом, що вивчається в школі.

Проведений аналіз різних видів карбування металу дав нам змогу виявити можливості оволодіння цим мистецтвом учнями старших класів.

Декоративно-прикладне мистецтво, зокрема карбування металів, справляє величезний вплив на формування особистості школяра, реалізацію його духовного і творчого потенціалу, на що вказують багато дослідників. Розкриття природних здібностей особистості потребує дбайливого ставлення та індивідуального підходу до кожного учня. Це можна здійснити під час навчання карбуванню металів, що не потребує великих фізичних зусиль учнів, а тому займатися ним можуть і хлопці, й дівчата.

Поєднання таких занять із спілкуванням на теми, пов'язані з історією України, її культурою, духовністю та моральними принципами народу, надає можливість впливати на почуття школярів та формувати в них одну з головних якостей особистості - національну самосвідомість.

Таким чином, враховуючи рекомендації, що містяться в науково-педагогічній літературі, та стратегічні завдання реформування загальної середньої освіти спрямовані на органічне поєднання навчання і виховання з метою забезпечення розумового,

морального, художньо-естетичного, трудового та фізичного розвитку учнів, ми поставили відповідні вимоги до змісту навчального матеріалу:

- цінність даного виду карбування з погляду формування національної самосвідомості учнів і організації виховного процесу;

- позитивний вплив заняття художньою обробкою металів на фізичний і розумовий розвиток школярів;

- оволодіння учнями необхідними вміннями і навичками з художньої обробки металів;

- можливість організації занять з урахуванням матеріально-технічної бази майстерень і дотриманням санітарно-гігієнічних норм та безпеки праці.

Виготовлення карбівок передбачає врахування властивостей матеріалу, знання послідовності термічної, хімічної, механічної обробки пластини, вміння розробити та стилізувати й декорувати рисунок, що дає можливість ознайомлювати учнів з історією національної культури України, виникненням та розповсюдженням на її території стародавніх цивілізацій, які залишили по собі вигнані в усьому світі карбовані пам'ятки. Карбування має також велике розвиваюче значення. Старшокласники поглиблюють свої знання з хімії, фізики, матеріалознавства, історії, графіки та малювання. Крім цього, вони мають можливість виготовити необхідні для роботи інструменти та обладнання з металу чи дерева, одобрити виріб, скориставшись фрезерним або токарним верстатами. Технологічний процес карбування не потребує складної матеріальної бази та обладнання. Він є посильним для учнів старшого шкільного віку, а при дотриманні відповідних правил - цілком безпечним для їхнього здоров'я.

Для успішного навчання старшокласників карбуванню необхідна підготовка навчально-методичної документації та створення відповідної матеріальної бази. Відсутність належної програми й методичного забезпечення занять із карбування металів спонукали нас до їх розробки.

Впровадження експериментальної програми в практику трудового навчання учнів 10-11-х класів показали, що відібрані види карбування в конкретних умовах шкільних майстерень забезпечують оптимальне навантаження без шкоди для здоров'я і сприяють розвитку учнів. Це підтверджується спостереженнями за старшокласниками й анкетуванням. Як показало опитування, більшість учнів (майже 64%) продовжують займатися карбуванням у домашніх умовах, діляться набутими знаннями зі своїми товаришами, цікавляться літературою з декоративно-прикладного мистецтва, бажають і надалі вдосконалювати свою майстерність.

Розробка основ організації і проведення занять із карбування металів, що спиралась на загальні положення, здійснювалась у відповідності з методикою трудового навчання та виховання. Відсутність критеріїв оцінювання теоретичних знань та практичних умінь учнів спонукала нас до самостійної розробки їх на основі рекомендацій А. Линди, В. Полякова, Д. Тхоржевського та ін.

Під час дослідження нами були виділені трудові операції, які є складними для учнів і на які витрачалось багато часу. Це сприяло підвищенню ефективності навчання. Це, зокрема, такі операції:

1. Розробка рисунка та стилізація при декоруванні зображення. Підготовка заготовки до роботи й нанесення та закріплення рисунка.

2. Вибивання рельєфу зображення та опускання фону.

3. Художнє оздоблення і закріплення готового виробу.

Дослідження, які проводились під час експерименту з оволодіння старшокласниками основами професії "Карбувальник", виявили можливості ефективного застосування різних методик для активізації їхньої творчої діяльності, а саме:

1. Після ознайомлення учнів із різними прийомами роботи треба надавати їм можливість вільно вибирати спосіб карбування. Це дає змогу здійснити диференційований підхід до школярів і приділити більше уваги тим, яким важко дається робота над карбованим виробом.

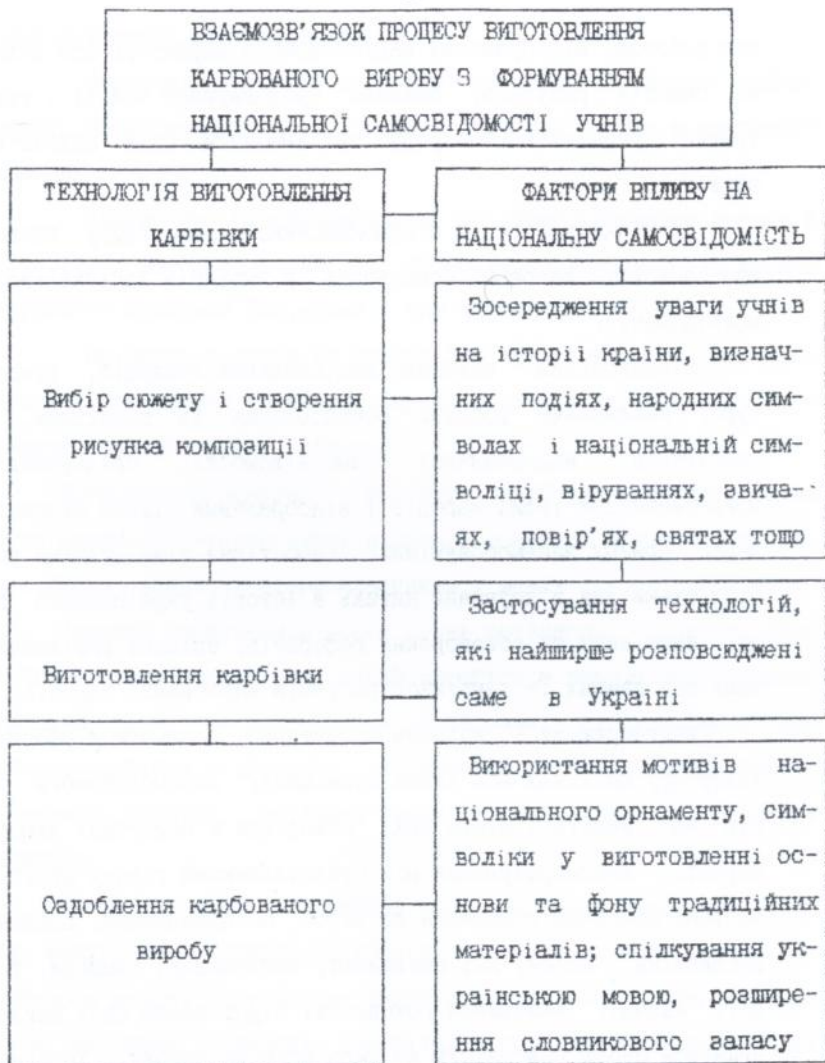
2. Доцільно чергувати заняття, які включають у себе виготовлення інструменту, обладнання, художню обробку металу й дерева.

3. Розвиток адатності до самостійного і колективного контролю виконуваної роботи сприяє підтриманню зацікавленості учнів до навчання.

Взявши за основу запропоновані С. Діденко етапи формування в учнів умінь самооцінювання (емоційно-перцептивний, чуттєвий, чуттєво-раціональний, пронологічний, творчий), ми розробили відповідну методику опанування старшокласниками самоконтролем під час занять із карбування металів.

Декоративно-прикладне мистецтво має величезний вплив на свідомість учнів, і воно може бути використане в процесі формування у них національної самосвідомості.

Структуру виготовлення карбованого виробу можна уявити у вигляді абстрактно-логічної схеми, в якій показано зв'язок між загальнотехнічними вміннями та знаннями і формуванням національного світобачення через сюжет карбівки.

У процесі дослідження було виявлено три рівні сформованості національної самосвідомості учнів: високий, середній, низький. Показниками цих рівнів стали: бажання учнів удосконалити свої знання української мови; зацікавленість історією, етнокультурою, звичаями українського народу; небайдужість до ідей національного відродження; прагнення займатися краєзнав-

чою роботою; відображення національного характеру при створенні сюжетів рисунків; бажання продовжувати бойові і трудові традиції українського народу та виконати свій патріотичний обов'язок.

Практика роботи із старшокласниками дала змогу визначити два основні напрями формування у школярів національної самосвідомості:

пізнавальний - вивчення національних традицій, етнокультури; краєзнавча робота; ознайомлення із поняттями, які стосуються національної самосвідомості; спілкування з представниками інших народів і відображення різних етнокультур через пряму взаєморозуміння; самостійне відвідування учнями бібліотеки для з'ясування питань з історії українського народу; написання та обговорення рефератів; спільне вирішення питань пов'язаних із тематикою рисунків карбованих виробів;

відтворюючий - надання колективної допомоги в оформленні інтер'єру шкільних або інших приміщень; взаємодопомога учнів під час занять і після них; створення в колективі атмосфери широкості, взаєморозуміння між представниками різних національностей; критичне ставлення до нероб, безпринципних, порушників дисципліни, людей, які зневажають національні символи, традиції, звичаї; виявлення готовності відстоювати свої погляди і пишатися своєю належністю до українського народу, Української держави.

Педагогічне дослідження дало змогу виявити й експериментально перевірити можливі шляхи поєднання практичної та теоретичної роботи з карбування металів і формування національної

самосвідомості старшокласників:

- отримання учнями відповідної історико-культурної інформації безпосередньо від учителя під час занять з трудового навчання;

- залучення старшокласників до факультативних занять з історії та народознавства, які проводяться додатково до уроків трудового навчання фахівцями з цих навчальних дисциплін;

- орієнтація учнів на самостійне вивчення різних періодів історії, біографій визначних українських діячів, участь у проведенні народних свят, обрядів.

Дослідження показало, що курс "Карбування металів" може бути одним із перспективних напрямів розвитку початкового професійного навчання старшокласників у межах трудової підготовки. Заняття карбуванням мають певне розвиваюче значення, адже в процесі цих занять учні ознайомлюються з новими матеріалами, інструментами, технологічними прийомами, вдосконалюють художньо-графічну підготовку, розвивають свій естетичний смак і естетичні почуття, втілюють власні творчі задуми в реальних виробах.

Проведене нами дослідження показало, що кінцеві результати занять учнів карбуванням слід оцінювати за комплексним показником якості контрольних виробів, який може диференціюватися на такі складові: оригінальність графічно-просторової композиції карбівки, технічна досконалість її втілення та довершеність оздоблення готового виробу. Виховання учнів на одному з найпоширеніших видів художньої обробки металів сприяє стимулюванню їхніх потреб у набутті теоретичних знань і професійної майстерності, позитивно впливає на вдосконалення особистості; створює умови для розвитку самостійності та бажання

працювати на користь суспільства, формує світогляд і національну самосвідомість.

Експериментальна робота підтвердила гіпотезу дослідження.

Основний зміст дисертаційної роботи відображено в таких публікаціях автора:

1. Чебоненко С.О. Навчання старшокласників карбування по металу//Трудова підготовка в закладах освіти. - 1996. - N 2. - С.28-31.

2. Чебоненко С.О. Створення стилізованого зображення учнями при виготовленні карбованого виробу з листового металу//Трудова підготовка в закладах освіти. - 1997. - N 4. - С.23-26.

3. Чебоненко С.О. З досвіду навчання старшокласників карбуванню металів//Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. з актуал. проблем труд. навчання, виховання і профорієнтації учнів у суч. школі. - Вінниця, 1994. - С.85-87.

4. Чебоненко С.О. Виховання національної свідомості у майбутніх учителів праці// Матер. міжвуз. наук.-практ. конф. з проблем підгот. вчителів труд. навчання в умовах відродження нац. школи України. - Кременець, 1995. - С.12-14.

5. Чебоненко С.О. Виховання національної самосвідомості у старшокласників під час занять з карбування металів//Матер. Всеук. наук.-практ. конф. з проблем виховання нац. самосвідомості у школярів. - К., 1996. - С.91-92.

6. Чебоненко С.О. Патріотичне виховання учнів на уроках трудового навчання в процесі вивчення народних ремесел// Тези допов. і повід. наук.-практ. конф. з проблем труд. навчання і проф. орієнтації учн. молоді. - Рівне, 1993. - С.59.

7. Чебоненко С.О. Карбування металу: Метод. реком. для учителів до вивчення курсу "Карбування металу" у 10-11-х кл. і програма для проведення занять а труд. підгот. учнів 10-11-х класів загальноосв. школи за професією "Карбувальник". - К., 1996. - 70 с.

ANNOTATION

S.O. Chebonenko

Methods of teaching of teenagers on minting.

Condenter's Dissertation on training of pupils for minting. Conterder's Dissertation thesis for the degree of Candidate of Pedagogikal Science in the area of methods of teaching trade and crafts 13.00.02.

The M.P. Dragomanov Ukrainian State Pedagogical University, Kiyev, 1997.

As result of Dissertation's reaserch has made exoursion on history of development and propagation of art in minting. It was determinated the contents of teaching course in professional preparatory of pupils, it was conducted reaserch in difference directions for minting with age specifics of pupils and were determinated criterions of valuataing of teenager's work.

It was introduced new method of teaching on minting and self-valuataing of pupils. And were reaserched scientific methods of atracting pupils of secondary schools to national culture and to the national crafts with studying of minting.

АННОТАЦИЯ

Чебоненко С.О. Содержание и методика обучения старшек-ласников чеканке.

Автореферат диссертации на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика трудового обучения, Украинский государственный педагогический университет им. М. П. Драгоманова, Киев, 1997.

В результате диссертационного исследования сделан аккурс в историю развития и распространения художественной чеканки металлов, проведено дидактическое исследование разных видов чеканки с учетом индивидуальных особенностей детей старшего школьного возраста, определены содержание учебного курса по начальной профессиональной подготовке старшеклассников и критерии оценивания результатов работы учащихся.

Усовершенствована и внедрена методика эффективного обучения школьников чеканке и самостоятельному оцениванию результатов своей деятельности, а также исследованы научно-методические основы привлечения учеников общеобразовательных заведений к сокровищам национальной культуры в процессе занятий декоративно-прикладным искусством, в частности, чеканкой и формирование на этой основе национального самосознания старшеклассников.

Ключові слова: загальноосвітня школа, карбування металів, критерії оцінювання, початкове професійне навчання, національна самосвідомість.